

Könyvismertetés

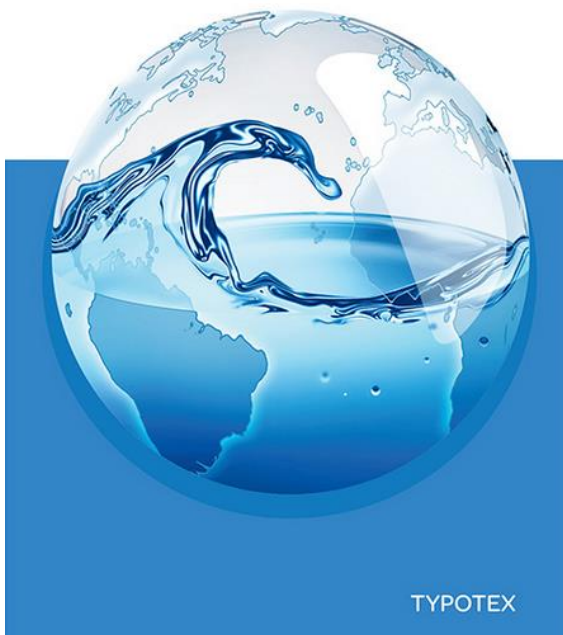

Szöllősi-Nagy András: Az előrejelzés nehéz dolog, különösen, ha a jövőre vonatkozik
 Typotex Kiadó, 2023, 408 oldal

SZÖLLŐSI-NAGY ANDRÁS

AZ ELŐREJELZÉS NEHÉZ DOLOG

KÜLÖNÖSEN, HA A JÖVŐRE VONATKOZIK

Az OVF Vízügyi Tudományos Tanácsa által kezdeményezett „A jövőépítés a vízgazdálkodásban” című könyvsorozat legfrissebb kötete jól illeszkedik ahhoz az induló szándékhoz, hogy ismerjük meg a vízügyi szakma kortárs nagy alakjainak gondolkodását, tudományos eredményeit, pályájuknak a szélesebb szakmai közönség számára is tanulságos tapasztalatait. S ha a sorozat eddigi hat kötetéhez hozzászámítjuk a szerző most megjelent visszatekintését, akkor megállapíthatjuk, hogy a szerkesztők is tanultak az eltelt több mint fél évtizedben. A 2017-ben megjelent első kötet szigorú szakmai alapjaihoz és tartalmához képest a továbbiak már oldottabbak lettek, a tudományos „szárazságot” már átlengi az emberi mentalitás változékonysága, ami bizonyítéka annak, hogy nem vagyunk egyformák. Ugyanazt a világot annyiféleképpen éljük meg, ahányan vagyunk. S hogy életünkben mikor hozunk jó döntéseket, s mikor tévedünk, erre számtalan példát kínál Szöllősi-Nagy professzor története.

A visszaemlékezés szerzője mozgalmas históriájában valahogy rendet próbál teremteni, ezért idővonalát öt

főfejezetre osztja: Indulás, Analízis, Szintézis, Nemzetközi vízdiplomácia, és a Végjáték. Ezek így felsorolva talán kissé ijesztőek lehetnek a reménybeli laikus olvasó számára, ezért megnyugtatóan közlöm, Szöllősi-Nagy közismerten széles alapokon áradó matematikai vénáját kellő önfegyelmel nem engedte a szükséges mértéken felül túlsordulni! Csak néha csepegtetett belőle feltehetően kis számú ingyenceinek, így könyve remélhetőleg azok számára is élvezetes olvasmány lesz, akik ugyan lélekben leborulnak a tudomány nagysága előtt, ám alkalmasint könnyed kézzel lapoznak tovább!

Akik a szerzőhöz hasonlóan a „boldogemlékű átkosban” koptatták a Műgyetem padsorait, azok az Indulás oldalain sok egykori ismerőssel találkozhatnak. Itt kell megjegyezni, hogy nemcsak formai, hanem tartalmi tekintetben is jó megoldás a „Szövegládák” (összesen 43 van belőlük!) történeteinek betoldása olyan helyekre, ahol az olvasói figyelem talán egy kicsit is elkalandozhat másfelé, mert ezek az anekdoták, mint cseppben a tenger, jellemzik a kor eseményeit, a szereplőket, de talán leginkább a szerzőt.

A Műgyetemet az akkori idők méltán híres kutatóintézete, a VITUKI követte. Ezt már az Analízisből tudjuk meg. Legendás alakok, mérnökök, tudósok elevenednek meg újra a könyv lapjain, pedig legtöbbjüknek már csak emlékét őrzik mindazok, akik személyesen is ismerték őket. Európa egyik legjobb kutatóintézete megteremtette a külvilághoz való kapcsolódás lehetőségét a tehetséges és nyelveket is tudó fiatal szakemberek számára. Persze, ehhez le kellett tenni valami korszerűt a tudomány asztalára. Szöllősi-Nagy egyetemi diplomamunkája (Lineáris sztochasztikus hidrológiai rendszerek identifikációja) minden humánértelmiségit joggal elriasztana ettől a pályától, ám számára ez volt az az irány, ami kinyitogatta előtte a szocializmus zárt rendszerének kapuit. A hidrológiai jelenségek matematikai modellezése tekintetében nem lehetett rajta politikai fogást találni! Az első nyugat-európai tanulmányutat követték a többiek, amelyek magukkal hozták a szakmai kapcsolatokat. Azért ez nem egy automatizmus volt, hanem a tudományos produkció és a kapcsolatteremtő képesség szerencsés ötvöze. Amikor a laxenburgi IASA (International Institute of Applied System Analysis) vendégszereplés 1974-ben zárba szökkent és néhány hónapról két évre növekedett, a világ kinyílt a fiatal hidrológus előtt. A VITUKI-ba visszatérve a hazai és külföldi kétlaki élet többé-kevésbé rendszeressé vált számára és a szakmai előrelépésnek sem volt akadály. Kutatóintézeti pályájának csúcstát a VITUKI tudományos főigazgatóhelyettesi kinevezése jelentette, amiről már a Szintézis fejezetben olvashatunk.

Ekkor már az 1980-as évek közepe táján vagyunk, abban a korszakban, amikor a bős-nagymarosi vízlépcső-rendszer körüli támadások elkezdődtek és egyre inkább megütköztek a „vizes”, majd a társadalmi közéletet is. Az ezzel foglalkozó rész címe: Az igazi rémálom: Bős-Nagymaros. Az eseményekben aktívan jelen lévő szerző hangja a témát tárgyalva elkeseredik, az addigi könnyed stíluson átút a megbántottságból fakadó „a mocsár le- hűz” érzés. Mindez érthető: az akkori puhuló diktatúra rendszerével passzívan vagy tevőlegesen is szemben álló értelmiséget a vízlépcső-ellenes mozgalmak megosztot- ták. Valahogy a mélyből a felszínre törtek a humán és a műszaki kultúra közötti ellentmondások. Barátok váltak ellenségé!

De, visszatérve a szerző akkori lelkiállapotához: „*Elmúltam negyvenéves, és egyre jobban erősödött ben- nem az érzés, hogy eljutottam analitikus korszakom vé- géhez. Valami mást kell csinálnom, nagyobb léptékre kell váltanom. ... Kiegészíttem.*”

Irány a nemzetközi vízdiplomácia! Ebből a fejezetből megtudjuk, hogy a tudatosság és a szerencsés véletlenek összjátékából miként került Szöllösi-Nagy 1989-ben az UNESCO felső vezetői apparátusába, a Víz tudományi Osztály élére. Bár a szakterület nemzetközi vonatkozásai nem voltak teljesen ismeretlenek előtte, az UNESCO adminisztratív káosztengerében való eligazodás nem lehetett kisebb feladat számára, mint a 19. századi felfe- dezők afrikai dzsungelkalandjai.

Még elképzelni is nehéz, hogyan lehet a párizsi appa- rátus munkáját összefogni, a szakterület érdekeit akár a felsőbbsséggel szemben is képviselni, ahol nem csupán egyes személyekkel kell az időnként ingatag jóviszonyt fenntartani, de a szervezetben tagként megjelenő kor- mányzatok érdekeit felismerve az ellentéteket elsimítani, s az érintetteket a jó ügyek támogatásához megnyerni. Szöllösi-Nagy András nemzetközi elismertségére nem kisebb személyiség, mint Mosonyi Emil professzor utalt a vele készült interjúkötetben: „*A legmagasabb nemzet- közi beosztást azonban ... Szöllösi-Nagy András érte el, aki fiatalon ... lett az UNESCO Víz tudományi Osztályá- nak igazgatója. Miután az IHA megalakítása kapcsán többször találkoztam vele, személyesen is meggyőződhet- tem arról, hogy Szöllösinek az UNESCO-ban és az ENSZ New-York-i központjának vízügyi szervezetében is rend- kívül nagy a tekintélye*” (Árpási 2006)*. Az olvasó szeme előtt csakúgy kavarnak a különböző UNESCO, meg nem kormányzati szervezetek, intézmények, programok nagybetűs rövidítései. Hiába no, aki nem élt negyedszá- zadon át ezekben a körökben, az ugyancsak kapkodhatja a fejét. Igaz, a kötet végén a rövidítések feloldása ABC sorrendben szerepel, meg természetesen az első előfor- dulásuk helyén is, ám az eligazodás ettől még alig köny- nyebbedik. Viszont, igencsak tanulságos ez a fejezet azok számára, akik a jövőben a víz tudományok nemzet- közi kapcsolatrendszerével akarnak foglalkozni, s annak szubjektív előtörténetével is meg szeretnék ismerked- ni. 2009-ben – az immár hatvanévesre „öszült” – Szöl- lösi-Nagy Andrást a Delftben székelő UNESCO-IHE rektorává nevezték ki. Ez ugyan nagyon jól hangzik, s a

szerző ki is érdemelte ezt a megbízatást, de a könyvből kiderül, hogy korántsem akadálymentesített pályán történt a búcsúfellépések sorozata. Miközben még továbbra is számtalan nemzetközi víztudományi szervezet vezető- ségi tagja és tisztségviselője maradt, 2014-ben végleg visszatelepült Magyarországra.

Az ezt követő időszak történéseiről a Végjáték feje- zetben számolt be. Ám a korábbi feladataitól való elszaka-adás nehezen ment. Ahogy írja: „*...az UNESCO olyan, mint valamilyen mágikus kábítószer. Nem lehet lejönni róla.*” Természetesen itthon is megtalálták a teendőket. A Budapesti Víz Világtalálkozó (egy-két-hár...) szervezési munkáiban való tevékeny részvétel, majd a sorsát tekintve kafka-i végkicsengésű Nemzeti Víz tudományi Prog- ram, ami a VITUKI szomorú halálát követően a MTA glóriájával indult és egy békés fiókban mirtuszkoszorú- val landolt... Azért, hogy vagy végleg ott enyészsen el, vagy csipkerózsikaként egykor feltámadjon? Persze ez utóbbihoz kell egy királyfi is! Aztán szó esik – többek között – az egyetemi oktató munkáról, a Magyar Hidro- lógiai Társaság Közlönyének szerkesztőbizottsági elnök- ségéről, az OVf Vízügyi Tudományos Tanácsának tag- ságáról, a Mérnök Újságban megjelent cikksorozatról, és még sok másról, meg a továbbra is fennálló nemzetközi elfoglaltságokról. Amelyek a sok-sok repülőutat abszol- vált professzort és immár balatoni szőlősgazdát továbbra is szárnyalásra készítetik, vagy kényszerítik. Mikor, me- lyik és hogyan, ez attól függ...

A fejezet kicsit borongósra váló hangulatát oldhatja – a szerintem ideillő – III. Richárdi monológ egy sora: „*York napsütése rosszkedvünk telét tündöklő nyárrá változtatta át...*” – itt a York helyébe nyugodtan írhatjuk a MOMÚ betűszócskát. Történt ugyanis, hogy Szöllösi- Nagy András és festőművész felesége, Nemes Judit, párizsi tartózkodásuk idején az emigrációban egykor élt/élő, többnyire avantgard magyar képzőművészek alkotásainak gyűjtését kezdték el, s az évtizedek alatt páratlan kollekción tudhattak magukénak. Az idő múlá- sával azonban a gyűjtemény későbbi sorsa kérdésessé válhatott, hiszen majdani esetleges szétszóródása nem- csak a Szöllösi-Nagy házaspár műgyűjtői szorgalmát értékelhetné le, hanem egy hazai kultúrkinccs széttörede- zésének veszélyét is magában hordozná. A megoldást a balatonfüredi Modern Műtár (MOMÚ), azaz a Szöllösi- Nagy–Nemes Gyűjtemény létrejötté és működése jelen- tette. Ebben Balatonfüred az épületet és a fenntartói feladatot, a házaspár pedig a műtárgyakat, az időröl- időre változó kiállítási és múzeumpedagógiai programo- kat biztosítja.

A gördülékeny stílusú, szellemesen megírt, s a szerző közéleti véleményét sem palástoló kötet végén találhat- juk a szakirodalmi Hivatkozásokat, a szerző Szakmai életrajzát és Publikációs listáját, ami hatékonyan meg- könnyíti a biográfusok és bibliográfusok munkáját.

*Fejér László
A Vízügyi Történeli Bizottság elnöke*

*Árpási Zoltán (2006). Mosonyi Emil a vízépítés professzora. Kossuth kiadó Zrt.